

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

Magyar jogtörténet

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

1

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollokviummal záródó előadás
Tagozat	MAT-JN-17/EN
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba Tel/Fax: (62) 544-412 E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	5
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

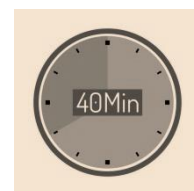
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
5. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
6. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Büntetőjogtörténet III.

Büntetési nemek a rendi korban

Az uralkodói törvényalkotással az egyes bűncselekmények elkövetőire kiszabható büntetési nemek is megváltoztak, a halálbüntetés és a jóvátétel mellett más büntetési nemek is megjelentek.

Maga a büntetés (poena) a bűncselekmény elkövetése miatt – akár a szokásjog, akár a törvény által - kilátásba helyezett joghátrány.

Célja: az elrettentés, a megtorlás. Ennek két változata alakult ki a történelemben: a *generális preventio*, amikor a büntetéssel mindenkit el akarnak rettenteni hasonló bűncselekmény elkövetésétől és a *speciális preventio*, amikor az elkövetőt akarják újabb bűncselekmény elkövetésétől visszatartani.

A korai századokban nem volt állami végrehajtás, ezért a sértett vagy annak nemzetsége hajtotta végre az eljáró bíróság által kiszabott büntetést.

1. Halálbüntetés:

Súlyos közbűncselekmények vagy egyes magánbűncselekmények rendes büntetési neme volt.

A rendi korban a halálbüntetés maradt a főbüntetési forma, de különbség volt annak végrehajtásában. A szabad embert általában *lefejezték*, a szolgákat pedig *felakasztották*.

A virágzó rendiség korában jelentek meg hazánkban is az ún. minősített halálbüntetések: kerékbetörés, karóba húzás, élve elégetés.

2. testcsonkító – testfenyítő büntetések:

Ennek alkalmazására három okból került sor:

- *talio elvének* érvényesítése: a bosszú jog visszaszorítása után

súlyosabb testi sértések elkövetőivel szemben alkalmazták.

- *tükrötető büntetés* alkalmazása: célja, hogy mindenki más azonnal lássa, milyen bűncselekményt követett el valaki.

pl. hamis esküt tevőnek levágták a jobb kezét vagy kivágták a nyelvét

káromkodásban marasztaltnak ugyancsak kivágták a nyelvét, vagy akasztófához szögezték a nyelvét.

- azon esetekben, ahol a *visszaesésnek* jelentősége volt, a korábban elkövetett cselekménynek nyoma maradjon az elkövetőn.

pl. akit lopásban marasztaltak, első esetben levágták az orrát, második esetben a fülét, ha harmadszor is lopott, felakasztották.

Testfenyítő büntetéseknek hazánkban két változata alakult ki. A férfiakkal szemben bot-, a nőkkel szemben korbácsbüntetést szabtak ki. Nemesekkel szemben ezt a büntetési nemet nem lehetett kiszabni. Mértéke az elkövetett cselekmény súlyától függött, a halálbüntetéssel volt egyenlő, ha valakit egyszerre kiállandó száz bot- vagy korbácsbüntetésre ítélték.

A testfenyítő büntetések sajátos változata volt a *megbélyegzés*, melyet hazánkban egyrészt a boszorkánysággal vádoltakkal, illetve a hamis tanúzásban marasztaltnak szemben alkalmazhattak.

3. **Szabadságvesztés:**

Ez a büntetési nem eredendően a szabad állapot elvesztését jelentette. E büntetéssel valaki a sértett örökös szolgájává vált.

5

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

Hazánkban csak a 18. században vált önálló büntetési eszközzé, amikor a tömlöcre, áristomra ítétek nem börtön céljára épült épületekben töltötték le a határozott idejű büntetésüket. A modern értelemben vett börtönök építése is csak a 18. század végén kezdődött el.

4. Megszégyenítő büntetések:

A korai századokban ide tartozott a nyilvános vezeklés és a böjt, a hajlenyírás, amely a szabad állapot elvesztését is jelezte.

A virágzó rendiség korában, elsősorban német hatásra jelent meg hazánkban a pellengerhez kötés, a kalodába zárás vagy a ketrecbe zárás.

5. Vagyoni büntetések:

Ezek a compositióból, a jóvátételből alakultak ki. Az államalapítást követően meghatározott számú állatot kellett a sértettnek átadni, később a pénz elterjedésével meghatározott pénzösszeget kellett megfizetni, de már nem kizárólag a sértettnek, hanem a királynak, az államnak, illetve az eljáró bírónak.

Vagyoni büntetésnek minősült, amikor a fejeváltás alól vérdíj megfizetésével szabadult az elkövető.

A virágzó rendiség korában a vagyoni büntetés speciális formája volt a jószágvesztés, melyet hűtlenségbe esett személlyel szemben vagy nagyobb hatalmaskodást elkövetővel szemben ítétek meg.

Már a 11. században találkozunk dekrétumokban megfogalmazott **büntethetőségi akadályokkal**.

1. *gyermekkor*: Szt. László törvénye szerint a tíz év alatti, Kálmán törvénye szerint a 15 év alatti gyermek nem büntethető.
2. *jogos védelem*: a jogtalan, közvetlen, másként el nem hárítható támadás elhárítása . Ezt először Werbőczy fogalmazta meg Hármaskönyvében.

„(ha) valaki a gyilkosságot *önvédelmezése közben* követte el és vitte véghez ... be kell bizonyítania, hogy őt valaki fegyveres kézzel, ellenségesen támadta meg és ezáltal életveszélyben forgott, mert arról, aki mást kivont karddal megtámad, legott feltesszük, hogy azt vagy meg akarja ölni vagy halálos sebeket akar ejteni...” (Hármaskönyv III.21.)

A bűncselekmények minősítésénél a korai századokban *enyhítő körülményeket* nem ismertek. A büntetés enyhítésének egy esete volt: *asylum joga* (menedék jog).

Ha valaki templomba vagy püspöki lakóhelyre menekült, nem volt szabad ott elfogni. Ha önként kijött, vele szemben halálbüntetést nem lehetett kiszabni. Ha önként nem jött ki, akkor az egyház örökös szolgájává vált.

Súlyosító körülményeket viszont igen, mert akik cselekményüket *éjjel, titokban* elkövetőket mindig szigorúbban büntették. Ugyancsak súlyosabb büntetést szabtak ki, ha *többen* követték el a delictumot. Súlyosító körülménynek számított a *visszaesés* is.

A *kísérletet*, mint a bűncselekmény egyik megjelenési alakzatát általában enyhébben büntették, de csak azért, mert az **eredményfelelősség** alapján, csak a ténylegesen bekövetkezett cselekményt és az ezáltal okozott kárt vették figyelembe.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mit jelentett a büntetési nemek meghatározásánál a generális preventio elve?

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

7

2. Miért nevezték a megszegényítő büntetéseket tükröztető büntetésnek?
3. A szabadságvesztés büntetés kialakulásának, milyen fejlődési szakaszai voltak?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

-- Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Budapest, Osiris, 2007. 300-311. pp.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/mezey-barna-szerk-magyar-jogtortenet-osiris-tankonyvek-2007/?pg=0&layout=s>

AJÁNLOTT IRODALOM**SZÉCHENYI** 2020 MAGYARORSZÁG
KORMÁNYAEurópai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020 MAGYARORSZÁG
KORMÁNYAEurópai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE